

ASBEST UN PERILL LATENT

Dr. Jordi Roig Cutillas

Servei de Pneumologia. Clínica Creu Blanca. Barcelona

La fibra d'asbest es caracteritza per unes propietats peculiars, com ara la seva duresa i resistència a altes temperatures. Per aquest motiu, el seu ús en diverses activitats industrials, com frens, aïllants o fabricació de tubs corrugats a la construcció, ha estat massiu durant moltes dècades. Sovint, a Espanya, l'exposició ha transcorregut de forma inadvertida quan el treballador no ha estat protegit ni informat d'haver estat exposat, encara que hagi estat durant un període de temps breu, a la inhalació de fibres d'asbest. En altres ocasions, són els familiars de treballadors amb exposició intensa els que han inhalat fibres, per exemple, en manipular, raspallar i rentar la roba després d'una jornada laboral, sense ser conscients del risc sofert.

També és important la inhalació de fibres per la simple proximitat ambiental, com passava durant anys sense una protecció òptima ni per als treballadors ni per als curiosos allí presents, en la demolició d'estructures amb alt contingut en amiant, com ara els forns incineradors obsolets o estructures similars. Tot i que el desballestament o demolició d'un edifici pot representar una certa espectacularitat visual, el meu consell és allunyar-nos físicament el màxim possible d'aquestes activitats.

Tant o més injusta, si cap, és l'aparició de malalties associades a la inhalació d'asbest pel simple fet d'haver respirat l'aire ambiental en poblacions on s'hagi desenvolupat una activitat industrial rellevant amb asbest. A Espanya, el paradigma d'aquesta tragèdia es va donar a la fàbrica d'Uralita, ubicada a la localitat catalana de Cerdanyola. Com bé han assenyalat altres companys, aquesta ciutat barcelonina presenta unes xifres de malalties associades a la inhalació d'asbest molt superiors a les de qualsevol altra del nostre àmbit. És molt dolorós haver de diagnosticar aquesta malaltia en persones que mai han estat conscients del risc de viure a prop d'una activitat industrial basada en l'asbest, i entenc les dificultats del pacient i dels seus familiars per entendre que la malaltia aparegui dècades després d'una exposició inadvertida.

Es coneix com a interval de latència el període de temps transcorregut entre l'exposició a un agent o substància nociva per a la salut i l'aparició dels primers símptomes derivats de l'eclosió, de vegades molt diferida en el temps, de la malaltia. Una circumstància peculiar de la patologia per asbest

és que l'interval de latència de la major part de les malalties que produeix és de diverses dècades, amb l'excepció de la patologia pleural benigna, que pot aparèixer de manera més primerenca.

Les característiques físiques de la fibra d'asbest són una gran longitud però amb un diàmetre molt petit. Aquest fet en facilita enormement la inhalació als pulmons en respirar aire que contingui aquestes fibres de dimensions no visibles. Una vegada arriba a les ramificacions més fines dels bronquis, la fibra progressa llavors lentament fins a la pleura, la membrana que envolta el pulmó. Tot i que l'asbest pot induir també malaltia en altres parts de l'organisme, és lògicament a l'aparell respiratori on es manifesta de manera més rellevant l'efecte nociu d'aquesta fibra.

A nivell de bronquis i teixit pulmonar, els riscos més greus són una eventual fibrosi pulmonar coneguda com a asbestosi i el càncer de pulmó. La fibrosi per asbestosi només ocorre generalment en casos rars d'una exposició intensa i reiterada en el temps. El risc de desenvolupar un càncer de pulmó per exposició prèvia a l'asbest és per si mateix relativament alt, però sobretot quan es tracta d'una persona fumadora. És ben conegut que a nombre més alt d'anys de tabac, més gran és el risc de desenvolupar un càncer de pulmó. Alguns estudis epidemiològics han xifrat el risc relatiu de patir un càncer de pulmó en subjectes fumadors exposats a l'asbest en fins a 92 vegades més risc que en una persona no fumadora i sense exposició prèvia a la fibra. Són xifres molt preocupants si tenim en compte que parlem d'un dels tumors més freqüents i amb més mortalitat en l'ésser humà.

A nivell de la pleura, l'asbest pot induir diverses anomalies de tipus benigne o bé el temut tumor maligne pleural, la denominació mèdica correcta del qual és la de mesotelioma. Les manifestacions benignes pleurals derivades de l'exposició prèvia, de vegades puntual, a l'asbest són, amb diferència, les més freqüents. De manera esquemàtica, podem resumir-les en vessament pleural benigne, de vegades pocs anys després de l'exposició, engruiximents pleurals benignes, plaques pleurals i calcificacions. La seva detecció obliga a un seguiment periòdic estricte a causa del risc, afortunadament molt poc freqüent, d'una eventual evolució a mesotelioma. Aquest últim pot aparèixer molts anys després de la inhalació de la fibra, per la qual cosa sempre és aconsellable un control de per vida. És important destacar que l'aparició de mesotelioma, a diferència del càncer de pulmó, no guarda cap relació amb l'hàbit de fumar. El mesotelioma és un tumor localment molt invasiu i de difícil diagnòstic, per la qual cosa habitualment es diagnostica en una fase en què les possibilitats de tractament curatiu no són òptimes.